

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorum|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiaē

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Cap. XII. De Causa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80071)

P. Gregorius in *Syntagm. lib. 30. cap. 4.* quoties
vero culpa præcesit casum, toties ille præstan-
dus, quod procedit in Contractu, in quo alias
culpa præstanda, secus, si in illo dolus tantum
veniat, ut in deposito. vid. *Sande ad Tit. de R. I.*
n. 6.

VII.

In casibus fortuitis suscipiendis non sufficit
generaliter in se suscipere casus fortuitos, sed
requiritur, quod specialiter enumerentur *l. sed*
et si 4. §. quæ situm 4. si quis caut. jud. sist. Everh. in
loc. à vi energ. seu eff. jur. num. 34. Hoc ita acci-
piendum, ut non omnes enarrare sit necesse; sed
paucis præmissis sufficiat generalem clausulam
subijcere, nec tamen statim, quod limitationis
loco notandum, qui casum fortuitum ita in se
recipit & de casu insolito & non verisimili co-
gitasse intelligendus est, *l. jubemus 14. C. de SS.*
Eccl. l. fultus 78. §. fin. ff. de contrah. emt. Gail. 2.
obs. 52. n. 27. & 2. obs. 13. n. 19. etiam si illum medi-
ante juramento in se recepisset, Gomez *var. re-*
sol. 2. cap. 3. num. 19. in fin. Eman. Suarez, in thes.
comm. opin. num. 28. Menoch. conf. 27. num. 18.
Surd. conf. 61. num. 65. quos sequitur Treutl. conf.
34. n. 32. Zang. de Except. p. 3. cap. 23. num. 10. vid.
Fach. 1. contr. 86. Hocn. in quæst. jur. disp. 13. §. 8.

VIII.

Casus fortuiti regulariter spectant ad Domi-
num. *l. que fortuitus 6. C. de pign. act. l. si ut cer-*
to 5. §. num. videndum 2. in fin. ff. Commod. l. 1. C.
de deposit. Nat. conf. 194. tom. 1. n. 7. hinc, quo-
ties res aliena perit apud alterum, casu fortui-
to, toties ad eam præstandam non obligatur.

IX.

Casus fortuiti à mora excusant. Afflict. *decif.*
152. num. 2. Sebast. Med. in tract. de casib. fortuit.
p. 2. quæst. ult. num. 28. Cum ipsis humano inge-
nio & diligentia resisti nequeat, *d. l. quæ fortui-*
ris, Rip. in tract. de pest. tit. de priv. Contr. num.
99. Irrationabile enim est ei culpam imputare,
qui nihil providere aut divinare potuerat, *cap.*
ut nostrum. 1. Ut Eccl. benef. Decian. consil. 115.
Cravett. conf. 645. n. 34. Et iniquissimum à quo-
piam casum exigere, quem nec impedire potuit,
Delrio in *l. contractus cap. 25. de R. I. l. sed et si 4.*
§. quæ situm 4. si quis caut. Everard. in loc. à vi
energ. seu eff. jur. num. 34.

X.

Quoties mora casum præcedit, toties tunc
ad casum quis tenetur, si res penes alterum non
fuisse peritura *l. 14. §. 1. ff. de pos. tit.*

Ratio: quia sic ob moram factum, quo mi-
nus res exeret, mora verò perpetuat obligatio-
nem, cum averti potuerit.

Amplia: ut etiam tunc casum præstare te-
neatur, quando res penes alterum peritura fuis-
set, si alter interim rem vendere voluisset & po-
tuisse. *conf. l. 14 §. 1. in fin. ff. quod met. caus.*

XI.

Casus fortuitus est ab allegante probandus.
Hinc nautæ naufragium sine culpa sua accidisse
probare debent (cujus contrarium tenet Brun-
nem. *ad l. 2. C. de naufrag. quod alter culpam*
nautæ probare debeat) & quidē publicas species
vehentes intra annum *l. 2. C. de naufrag. ibiq. Pe-*
rez. n. 5. 6. quando autem probandus est casus

fortuitus, is statim in loco, ubi contigit, probari
potest, etiam altera parte, contra quam probat o-
rit, ob longinquitatem itineris non citata, fa-
citque hoc testimonium fidem coram legitimo
judice, Brunnem. *ad l. 2. C. eod.*

Exceptio est in amissione apochæ. vid. Perez.
Cod. de discussor. n. 8. 9. ibi.

CAP. XII.
De Causa.
Axioma I.

Causis duobus concurrentibus celerior præ-
occupat *l. si ita quis stipuletur 63. de V. O. l. si quis*
ita scripserit 33. de hered. instit. Pant. schm. 2. q.
21. num. 14.

II.

Causa per se semper est distinguenda, à causa
per accidens. Sic Rom. 7. *vers. 8.* Lex sancta dici-
tur operari omnem iniquitatem, sed occasiona-
liter *vers. 11.* Sic munera excæcant Exod. 23. *v. 6.*
non ἐνεργητικὸς sed ἀφορμητικὸς. vid. Meichst.
domin. 1. post nativ. p. 7. ita carcer per se non in-
fammat, sed tantum per accidens, quatenus ex
causa famosa condemnatio sequitur *l. 13. §.*
quantum 7. ff. de his qui not. infam.

III.

Quod devenit in eam causam, à qua incipere
non potest, extinguitur, & pro non scripto ha-
betur *§. 14. in fin. Inst. de legat. §. 2. Inst. de inutil.*
stipul. l. 98. in fin. pr. l. 140. §. ult. de V. O. l. 13. §. ult.
de his que pro non script. habentur. quod intel-
lige non universaliter, ut docet Paulus *d. l. 140.*
sed in causis tantum internis, quod scilicet materi-
am ipsam ac formam attinet, in externis enim
cellare monet Cujac. 25. *obs. 3.* item in causa to-
tali hoc verificari, in partiali verò fallere docet
Meier. in *C. l. A. de legat. t. b. 8.* Similem regulam
proponit Carpz. in *caus. matrim. v. not. ad*
Clausulam Barbose, Rebus sic stantibus.

IV.

Causa per effectum non debet definiri Bart.
in *l. 1. in pr. ff. de appellat.* ubi per hoc reprehendit
definitiones appellationis datas per Placenti-
num & Azon. sed hoc conciliat Dec. in *rubr.*
extr. de probat. in 5. col. quod Barroli doctrina
in *d. l. 1.* procedat, quando effectus est separatus
à causa, qui non statim producit, sed ex inter-
vallo, prout est in appellatione, de qua Bart. lo-
quitur: secus vero si effectus immediatè sequa-
tur ex ipsa causa, quia talis effectus benè conve-
niet definitioni per text. in *l. 3. bonorum 2. ff. de*
bon. poss. vid. Ludov. Gomez ad §. superest. inst.
de att. num. 11.

V.

Causa & effectus sunt jungendi *l. 4. ubi Bald.*
ff. de just. & jur. si hæc in idem recidunt & con-
vertuntur, Cravett. *conf. 137. n. 5. & conf. 251. n. 2.*
Wesemb. p. 1. conf. 1. num. 54. causa tamen ut præ-
cedat effectum necesse est, *l. generaliter 24. §.*
*si quis 9. ff. de fideicom. liberr. l. quoties 34. de usu-
fr. Wesemb. p. 1. conf. 1. num. 58.* Etenim quod
judicatur de causa, idem judicari debet de effe-
ctu & impossibile effectum causa meliorem aut
legaliorem esse per not. Bald. & Dd. in *d. l. 4.*
Wesemb.

Wesemb. in Par. ff. ad SC Maced. Arum. tract. de mora. cap. 8. Kubach. Axiom. 3. C. I. A. ff. servit. vindic. ib. 7.

Limita: nisi impediatur: Sic furtum potest esse, & tamen actio furti cessare, injuria seu contumelia, & tamen actio injuriarum cessare l. 13. §. 4. ff. de injur. nec intellige de causa quavis, sed de ea, quæ sit sufficiens & omnibus viribus instructa, scil. quoad numerum & vim effectivam. Kubach. ibid.

VI.

Qualis Causa talis effectus Timpler. 3. Metaph. cap. 2. q. 7. Kubach. in Axiom. p. 55. Danhavver Log. p. 42. & 43.

Intelliges. scil. secundum qualitatem, non etiam quantitatem, sæpe enim causa effectui, & contra hic illa major est. Danhavver. ibid. Deinde effectus intelligendus est, quoad id quod ei causa communicavit, non enim fas est concludere, Filius est Doctor. E. & Pater. Pater enim filio doctrinam non communicavit. Danhavver. ibid.

VII.

Causæ quæ per alium agi nequeunt, nec eorum appellatio per alium agi oportebit, ita communiter Dd. in l. penult. §. ad crimen de publ. judic. Farinac. consil. 85.

VIII.

Causam subesse nullam & non apparere sunt paria, l. in lege 77. de contrab. emt. l. si repetendi 7. C. de condict. ob caus. Tiraqvel. de retract. convent. in fin. num. 104. l. duo sunt Titii 30. de test. tur. l. cum res 47. §. itaque. 2. de legat. 1. paria etiam sunt causam non esse & eam esse finitam. l. 1. de condict. sine caus. l. nihil interest 4. de naut. fan. Wesemb. 1. conf. 16. num. 9. sic paria sunt causam nullam exprimere aut frivolum allegare vel injustam & insufficientem, l. nulla 2. ff. de auctor. tur. l. quamvis 8. §. si convenerit 8. ubi Bart. ad SC. Vellej. l. non putavit 8. §. si quis 6. de bon. poss. contr. tab. l. quoties 6. ubi Jas. qui satisd. cog. & in l. 1. in princ. post gloss. num. 18. de oper. nov. nunc. Wesemb. vol. 1. consil. 28. n. 29. Hinc in omni Emptione quæ decretum requirit, opus est, ut causa specialiter & sigillatim judici exponatur & probetur, & Judex de illa cognoscat, alias Decretum est nullum & surreptitium Brunnem. ad l. 1. C. de præd. Decur. §. 1.

IX.

Causa justa in omni dispositione subintelligitur Bart. & Castr. in l. filiusfam. 8. §. procuratorem 4. de procur. per illum. text. Tiraq. de pan. in pr. per gloss. in l. damni. 18. §. si is qui verbo aliquid de damni. infecto. imò Legi adequatur l. propevandum 13. §. pen. vers. nisi lex vel justa causa impediatur. C. de judic. Itaque statutum etiam limitatur non solum ob justam causam & rationem expressam Jason. in l. non dubium. num. 35. C. de LL. verum etiam præsumptam & conjecturam. Cravett. conf. 8. num. 21. pro varietate temporum Alex. conf. 106. per spectis. num. 4. & 5. pol. 2. Non tamen justa causa præsumitur, nisi probetur l. 1. in fin. C. unde vi. l. si non convicis. C. de injur. gl. fin. in cap. cum causam. de re judic. Wesemb. p. 2. conf. 96. num. 35. quando autem causa justa requiri intelligatur. vid. Wesemb. p.

1. conf. 7. num. 7. p. 1. Bald. in l. 1. num. 1. C. An ad vers. donat. vers. dandus est & quæ ejus requisita sint, tractat. Wesemb. p. 1. consil. 333. num. 49.

X.

CAUSA expressa regulat (sive dirigit) actum. & indistincte factum, ut restringatur secundum causam expressam. Angel. conf. 248. Punctus est ex ori. num. 3 ubi loquitur in compromisso generalissimo, ut non extendatur ultra mentem, & causam compromissi, Abb. consil. 7. Nitar. colum. 17. in fine vers. ad 23. question. lib. 2. Anton. de Butr. consil. 51. n. 5. vers. item hoc declarat. ubi quod causa declarat dictum dubium, illudque ampliatur. & restringitur à causa, Bald. consil. 312. Factum super quo. num. 2. vers. tertio ut causa lib. 4. ubi ait: quod causa, & materia regulat mentes hominum, ut talis præsumatur mens, qualis est causa, quia causa dicitur dux mentis, Anch. conf. 254. Statuto caretur. num. 4. Roman. conf. 503. num. 7. & seq. ubi quod causa legati limitat & restringit legatum, refert Card. Tusch. practic. concl. tom. 1. lit. C. concl. 136 (Wes. in Paratit. de V. O. num. 10. & de O. & Anum. 7. ubi quod contractuum causa semper sit exprimenda ait.)

XI.

CAUSA ex una datum, si illa causa non sequitur, revocatur, l. 1. ff. de condict. causa data. Ratio est, quia causa est proxima conditioni, ut sicut necesse est purificare conditionem, sic & causam, Chalderin. conf. 56. num. 2. alias conf. 1. de translat. Prælat. Federic de Senis conf. 164. Licet semper in pr. ubi ait, quod resignatio facta ex causa permutationis revocatur non sequuta permutatione, Mandel. conf. 77. n. 28. & seq. ubi quod promissio facta ex causa futuri Matrimonii, si non sequatur Matrimonium, cessat, & nihil debetur, Gemin. conf. 96. num. 9. vers. licet enim. ubi quod privilegium concessum ex certa qualitate, vel causa, si non adest qualitas, vel causa expressa, non valet privilegium, etiam si concedens ex alia causa potuisset concedere, Bellon. conf. 3. Curatus Ecclesie in fine vers. ad secundum, ubi ait, quod si Parochiani tenentur solvere mensuram avenæ pro candelis, quas dat Rector de consuetudine, & eis non datur candela, nec ipsi debent avenam, quia dicitur debitum conditionale, vel ob causam, refert Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 137. apr.

XII.

CAUSA cessante vel deficiente cessat ejus effectus, l. adigere. 6. §. quamvis 2. ff. de

ff. de Jure patr. l. si pater 40. ff. de hered. instit. l. generaliter 52. C. de Episcopis & Cleric. l. cum te 6. C. de pactis inter empt. cap. magna 7. in fine, de voto. cum cessante 66. de appell. [C. ex si Christus. 26. de jurejur. & cum infirmitas 13. de panit. Sutholt. disp. Inst. l. 6. 16.] late Tiraq. in speciali tr. Cessante causa cessat effectus, & de jure primog. quest. 40. num. 170. cum seq. Duen. reg. 82. Thom. de Thomasset. in floribus legum. regul. 71. & 271. Brunor à Sole in locis communib. verb. causa 2. Cardol. in praxi Judicum, & Advocat. eod. verb. num. 2. Petr. de Anchar. consil. 47. Pro clariori. num. 2. ubi ait: quod hæc est regula generalis in legibus, tractatibus, & aliis dispositionibus, ut cessante causa, super qua fundatur dispositio, cesset & ipsa dispositio. Dyn. consil. 6. Ex testamento Domini. num. 2. vers. præterea. ubi quod in pacto cessante causa finali cessat effectus, Angel. consil. 346. Titius. ubi ampliatur in omni dispositione sive legali, sive testamentaria, sive inter vivos, quia dispositio à causa regulatur, restringitur, & ampliatur, Angel. consil. 26. Hæreditas materna in fin. ubi loquitur in statuto mandante repudiationem hæreditatis præsumi simulatam, si non est notificata in consilio, quia cessat cessante causa, videlicet fraude, & quod hæres nihil consequutus sit ex hæreditate, Card. Pereira de potestate eligendi. c. 10. num. 1. cum seqq. Card. Tusch. dict. tom. 1. lit. C. concl. 202. à princ. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disp. 30. num. 12. cum seqq. Josephus Sesse Aragoniæ decif. 185. num. 102. Joan. Franc. Leo in Thesaurio fori Ecclesiast. p. 1. cap. 15. num. 3. Ludov. Rodolphin. var. quest. lib. 2. q. 35. num. 10. ubi num. 16. intelligit, ubi causa expressa est in lege vel statuto, Dionys. Paul. de vera quatuor patriarch. Sedum erect. c. 4. nu. 50. Call. Argel. de contradic. legit. q. 5. n. 13. & q. 10. n. 27. Sigismund. Scacc. de appellationib. q. 5. n. 17. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 62. n. 17. Anton. Monach. Lucenf. decif. 14. num. 18. & decif. 21. num. 22. & Florent. decif. 1. num. 61. Rot. decif. 437. num. 3. apud Farinac. p. 1. recent. Ludov. Cenc. de censib. p. 2. c. 2. q. 1. art. 3. n. 13. & p. 3. cap. 1. quest. 4. num. 4. Mari. Giurba ad consuetud. Messanen. c. 8. gl. 12. n. 2. Hinc causa perpetua perpetuam facit dispositionem, temporalis temporariam. Perez. C. de his qui à princip. n. 4.

Intellige præcipue de causa finali, quia ea cessante cessat effectus negotii, cui adijcitur, [l. 2. §. ult. ff. de dona. l. 1. §. 5. ubi gloss. & Bart. ff. de postuland. l. sed si mors

13. §. ult. de donat. inter vir. & ux. l. cum tale 72. de condit. & demonstr.] Petr. de Anchar. consil. 47. pro clariori. num. 4. Everhard. in Topicis legalibus, loc. 80. à cessatione rationis. num. 4. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 137. num. 14. Sanchez in præcepta Decalogi. tom. 1. lib. 4. c. 2. num. 42. Mantica. decif. 131. num. 4. ubi quod causa finali cessante non tollitur effectus, qui est consummatus, & num. 5. quod causa fienda cessante non cessat effectus, sed cessante causa essendi tollitur. Flamin. Chartar. decif. 68. num. 65. & 66. Achil. Pedroch. consil. 32. num. 187. Silvest. Aldobrand. consil. 62. num. 14. Castill. controvers. lib. 5. p. 2. cap. 172. n. 26. & num. 36. & 37. Cenc. d. p. 3. c. 1. q. 4. num. 5. Nam cessante causa impulsiva non cessat effectus, [l. 1. §. sexum. ff. de postuland. l. si mulier. 25. junct. gloss. C. de jur. dot. Canonista in cap. post translationem 11. de renunciat. l. 17. §. 2. de condit. & demonstr. l. 72. §. 6. eod. Welf. Parat. ff. de auct. tut. & de Rit. nupt. num. 8. jungendus est textus elegans in l. si mulier dotem. 15. C. de jure dot. Nicol. Noalis. casu 17. num. 45. Ratio, quia dicitur causa impulsiva potius motivum quoddam, quam causa, Bald. consil. 337. Et præmitto. num. 2. lib. 3. & consil. 433. Casus talis est. num. 5. lib. 5. Jason. in l. si pecuniam 5. n. 18. & 19. ff. de cond. causa data. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 137. n. 28. & 41. Ceph. consil. 81. n. 8. Tiraq. in tract. Cessante causa, in 1. limit. n. 2. Hippol. in l. si quis Judicum. n. 2. & 3. ff. de quest. Rodolphin. d. quest. 35. n. 10. Rot. 437. n. 3. & decif. 587. n. 6. apud Farinac. p. 1. recent. [Sive impulsiva proprie causa non est. Argentor. 1. Consil. 84. n. 109. & 110. Hoc tamen limita non procedere in rescriptis impetratis ad beneficia obtinenda: quia translata causa impulsiva rescripti vel gratiæ, corrumpit etiam rescriptum seu gratia in odium materiæ beneficialis propter ambitionem reprimendam. text. cap. postulasti 27. & ibi Panorm. & Felin. de rescript. Everhard. in loc. Top. à contrar. sensu. num. 18.] Causa finalis quando dicatur, & quando impulsiva, vid. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 141. & 142. Cov. lib. 1. cap. 20. num. 2. Tiber. Decian. resp. 41. sub. num. 21. vol. 1. Costa Sicul. consil. 39. num. 3. cum seqq. Duran. de condit. p. 3. cap. 2. num. 5. 10. & 11. Castill. controvers. tom. 6. cap. 172. num. 6. cum seqq. Cyriac. tom. 3. controvers. 478. num. 73. & 74. Maranta jun. tom. 1. controvers. lib. 1. resp. 15. num. 13. Valenzuela consil. 119. num. 78. tom. 2. ubi quod causa finalis dicitur, si ne qua quis non esset facturus saltem eo modo,

modo, & *conf. 154. num. 7.* ubi ait causam finalem dici, quæ movet partes ad conventionem, Solorzan. *de jure Indiarum. tom. 2. lib. 2. cap. 8. num. 71. & 72.* Rot. *decif. 587. num. 4. apud Farin. p. 1. recent. & coram Buratto decif. 110. num. 15. vers. secundò quod ista, & n. 16. & decif. 377. num. 4.* apud quos illa est magis communiter recepta sententia, quod causa finalis illa dicitur, quæ principaliter in agendo actu ab agente consideratur, seu principaliter movet ad actum faciendum, & sine qua actus non fieret, impulsiva vero quæ movet, & incitat ad exequendum actum. Causa in dubio potius præsumitur impulsiva, quam finalis, ut per Rot. *decif. 587. num. 5. apud Farinac. p. 1. recent. Menoch. conf. 106. num. 92. Bertazol. conf. 119. num. 40. in civilib. Aloyf. Ricc. in decifion. Curie Archiepisc. Neapol. decif. 80. n. 7. p. 3. Foro in compend. p. 3. vers. donatio facta Ecclesie pro illius fundatione. in col. 4. p. mihi 324. Donat. Anton. de Marinis quotid. lib. 1. c. 87. num. 8. & 18. Valenzuel. consil. 112. n. 73. & conf. 119. n. 77. & consil. 130. n. 45. & conf. 237. n. 12. [Johan. Goedd. inter Consil. Marpurg. consil. 32. vol. 3. n. 207.] Et incumbit alleganti probare esse causam finalem, Tiraq. *in tract. Cessante causa. lib. 1. num. 48. in fine. Surd. decif. 130. num. 13. Morchech. de divisione bonorum. lib. 3. cap. 6. num. 85. Foro d. pag. 328.**

Amplia primò supradictam conclusionem, quod scilicet cessante causa cesset effectus, ut procedat in privilegio, quia cessante causa privilegii cessat privilegiū, Anchar. *consil. 394. Dubium est. n. 3. & superveniente nova causa contrariæ causæ, ex qua privilegium fuit concessum, cessat privilegium, Roman. conf. 404. In casu. n. 5. & 6. vers. secunda causa. refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. num. 27. Extende in privilegio concessio ex certa qualitate, vel causa, quia si non adest causa, vel qualitas expressa, non valet privilegium, licet concedens ex alia causa potuisset concedere, Gemin. *conf. 96. num. 9. vers. licet.* Etiam si causa finalis privilegii eliciatur ex procemio privilegii, quia ea cessante cessat privilegium, Roman. *conf. 180. Si admittimus. num. 7. Cardin. Tusch. d. lit. C. concl. 137. n. 8. & 9.**

Amplia secundo in quarta Episcopi, quæ debetur ratione jurisdictionis, ut cessante jurisdictione cesset quarta, Roman. *consil. 477. num. 19. & 20. Cardin. Tusch. d. lit. C. concl. 202. num. 7.* [sic in specie quavis jurisdictionis ac officii alicujus causa cessante, cessat ejusdem effectus

l. Lucius 40. ff. de fideicom. libert. l. Tutelas 7. §. 2. de cap. minut. Bald. in l. generaliter. col. 4. vers. & add. circa primam. C. de Episc. & Cleric. Sic etiam in nudis protectoribus & similibus personis causa prohibitionis, qua iis prohibetur aliquid adversus Magistratum aliquem facere, cessante, cessat ipsa prohibitio, & perinde est ac si iis non esset interdictum. *l. 1. f. de curatore. furios. Cyn. in l. 2. C. quando provoc. non est necess. Petr. à Bella portu & Fr. Ripa. in l. cui bonis 3. ff. de novat. & deleg. Regn. Sixtin. inter Consil. Marpurg. consil. 8. vol. 3. num. 112.*

Amplia tertio in dilatione, quia cessante causa dilationis cessat dilatio, Roman. *conf. 503. Diligenter. num. 3. Bald. conf. 112. Eundo ad veritatem. lib. 4. Card. Tusch. d. lit. C. concl. 137. n. 18. & concl. 202. n. 9. & 17. Anch. conf. 394. Dubium. n. 3.*

Amplia quarto in mandato, quia cessante causa mandati cessat mandatum, cap. si pauper Clericus 30. in fine, de præbend. lib. 6. Anch. d. conf. 394. num. 3. plenè Roman. *conf. 374. præsens est questio. ubi num. 3. ait, quod cessante contractu principali cessat pactum in contractu, & n. 4. vers. quarto. ait. quod si aliquid promittitur propter castrum, desinente castro promissio cessat; & num. 5. vers. sicut, quod societas super certa re contracta finitur desinente ipsa re, super qua contrahitur; & eod. num. 5. vers. sexto. quod si res locata desinit esse, locatio & obligatio extinguitur; & eod. num. 5. vers. ult. quod in promissione successiva pro causa habente, pariter factum successivum, cessante causa cessat promissio, refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 20. cum seqq.*

Amplia quinto in unione facta ex causa tenuitatis, quia si est falsa, unio est ipso jure nulla, ut per Cephal. *conf. 260. Quod unio, in princip. Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 8.*

Amplia sexto in impedimento, quia cessante causa impedimenti cessat impedimentum, Signorol. de Homed. *conf. 46. Statuto civitatis. num. 4. quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 14.*

Amplia septimo in feudo, quia cessante causa finali concessionis feudi cessat feudum, etiam si culpa vassalli non interveniat, ut per Joan. de Anan. *conf. 7. numer. 6. vers. secundo probatur. Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 32.*

Amplia octavo in foro animæ, ut per Tiraq. *d. tract. cessante causa p. 1. n. 18. & in spiritualibus, Clar. §. fin. q. 76. in fine. quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 41.*

Amplia

Amplia nonò tam in dispositione affirmativa, quam negativa; Vult. inter consil. Marp. consil. 17. vol. 1. num. 105. ideò si pater exheredavit filium ex causa expressa, cessante causa cessat dispositio negativa exheredationis, Roman. consil. 438. n. 5. vers. tertio, quia, quem refert Cardin. Tusch. d. concl. 202. n. 42.

Amplia decimò, siue causa respiciat privatam, siue publicam utilitatem, quia si ea cessat, cessare debet effectus, & dispositio, ex Joan. de Imola consil. 87. vers. praterea secundo. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 32.

Amplia undecimò, ut procedat etiam quando plures causae simul debent concurrere ad actum, quia una cessante cessat actus, vel dispositio, Abb. consil. 70. Id de Jure queritur, col. 2. vers. tertio probatur, lib. 2. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 43.

Amplia duodecimò in obligatione & promissione, quia cessante causa obligationis cessat ipsa obligatio, & promissio, Rot. decis. 50. num. 3. & 7. & decis. 55. num. 1. apud Farinac. p. 1. recent. decis. 428. num. 2. & decis. 463. num. 11. ead. p. 1. ubi quòd cessante causa exclusionis cessat exclusio, quia hæc regula generalis est in omnibus dispositionibus, Ambrosinus Perusan. decis. 1. num. 5. & decis. 3. num. 9.

[Amplia decimo tertio in exclusione, cum cessante causa exclusionis ipsa exclusio cessare debeat, l. fin. §. aut lex 1. ff. de divorc. Phil. Matth. inter consil. Marp. vol. 2. consil. 26. n. 85.]

Limita primò, quando causa produxerit effectum perfectum, & consummatum, l. fin. in princ. ff. unde liberi. l. sancimus 25. C. de admin. tutor. Tiraq. de tract. Cessante causa, limit. 12. num. 2. Thom. de Thomasset d. reg. 271. Gam. Lusit. decis. 27. num. 4. Valasc. consil. 57. num. 1. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 9. vers. 25. num. 34. ubi n. 33. Idem asserit jure jam radicato. Surd. consil. 250. num. 24. Mari. Giurba ad consuetud. Messanens. cap. 7. gloss. 2. n. 6. p. 1. Joan. Maria Novar. in praxi clec. & variation. fori. q. 10. sect. 2. a num. 6. Mangil. de imputat. q. 101. n. 14. & q. 166. n. 5. [Post actum enim consummatum etsi deficiat causa, non propterea cessat effectus. Referens ap. Klock. relat. 138. n. 81.]

Limita secundò, quoties causa requiritur certo aliquo tempore; si enim eo tempore fuit, licet postea cesset, non tamen cessat effectus, l. si quis heredem 7. C. de instit. & substit. Tiraq. in d. tract. Cessante causa, limitat. 4. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. Causa. Dec. consil. 24. n. 1.

Rot. decis. 733. num. 8. apud Farin. p. 2. recent. Joan. Mar. Novar. d. q. 10. n. 15.

Limita tertio, quando plures causae concurrunt ad dispositionem, quia una cessante non cessat dispositio. [§. affinitatis 6. ubi Ang. §. socrum. 7. Inst. de nupt. l. si non lex Elia. 83. & ibi Bald. Joan. de Imol. ff. de hered. Instit. l. si ventri 24. §. in bonis de reb. auct. jud. poss. Wel. 5. consil. 203. num. 17. Ita v. c. Is qui propter magistratum, quem gerit, semel connumeratus est inter Senatores, deposito magistratu Senator esse non desinit Nov. 62. ubi Cujac.] Roman. consil. 497. Dubitatur. in fin. Tiraq. in d. tract. Cessante causa, limit. 22. Rot. decis. 733. num. 8. apud Farin. p. 2. recent. & d. decis. 587. num. 7. p. 1. recent. Card. Tusch. d. concl. 202. n. 59. ubi n. 60. post Bart. consil. 21. Visa prima. num. 3. & 4. declarat, ut non procedat in fidejussione facta pro mutuo naturali & civili, quia ex pluribus causis obligatus fidejussor, de judicato solvendo non tenetur, si mutuum sit solum naturale, vel solum civile, quando obligatio est ex causis prædictis.

Limita quartò, hoc verum esse circa faciendam, non circa jam facta, vel nisi utilitas succedat loco necessitatis. Gloss. in cap. argumentum de Reg. Jur. lib. 6. text. in can. quod pro necessitate 41. caus. 1. q. 1. can. quod pro remedio 7. caus. 1. q. 7. & can. ordinationes. 5. caus. 9. q. 1. Honthem l. 2. de art. Notar. c. 22. num. 94.

Limita quintò, quando remanent reliquiae pristinae causae, l. unius 18. §. servus 6. ff. de quæst. l. fin. ff. de decur. l. 2. & 3. rer. amot. Bertazol. lib. 1. consil. 47. num. 63. Everhard. in loc. Top. in loc. à cessat. rationis in fin. Unde Bart. in hac re ita distinguit apud Mantiam lib. 3. de tacit. convent. lib. 3. tit. 12. n. 58. Aut actus est perfectus, & tunc licet cesset causa, non tamen cessat effectus, l. ult. unde liberi. aut imperfectus, & tunc reliquiae ejus causae supersunt, & neque tum cessat effectus d. l. 2. rer. amot. l. ex duobus 34. de vulg. substit. d. l. unius 18. §. servus 6. de quæst. vel nullae supersunt reliquiae & tunc cessabit effectus d. l. generaliter 52. C. de Episc. & Cler.]

XIII.

CAUSA causae est causa causati, l. manumissiones. 4. ff. de justit. & jure. Bart. in l. 4. §. actor. num. 2. ff. de re jud. Jason. in l. pecuniam 5. num. 21. ff. de condict. causa dat. 1. Surd. de aliment. tit. 1. q. 42. n. 49. & consil. 196. num. 13. & consil. 407. n. 34. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 34. num. 26. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 4. num. 50.

Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 138. [Secunda enim causa nihil operatur, nisi quantum accepit à prima. l. peto 69. §. pre-
dium 1. ff. de leg. 2. l. si quis domum 9. §. 1. ff.
locat. l. manumissiones 4. ff. de iust. & iur.
Tiraq. in reg. cessante causa. limit. 20. num.
6. Exemplum est in l. 9. ff. ad Leg. Jul. de
adult. Aristotel. 2. Phys. cap. 7. quest. 12. art.
2. Surd. consil. 420. num. 4. Unde dicitur, is,
qui causam damni dedit, damnum ipsum
dedisse, l. 15. de Sicar.

Intellige ut procedat, si causa est pro-
xima, quæ attenditur, non autem si est re-
mota, Jas. in d. l. si pecuniam. num. 21.
Anchar. consil. 222. Subtiliter. num. 4. ubi
quod non dicitur creditor ex instrumen-
to, sed ex successione is, qui successit cre-
ditori, Castrenf. consil. 226. Dico dictum, in prin-
cip. lib. 1. quicquid dicat Calderin. consil.
282. in princ. alias 4. de locato. [2. Fallit et-
iam in statutis, ubi verba propriè sumun-
tur, Cæpoll. consil. 2. Val. Georg. Forster. 2.
O. 9.] Deinde intellige hanc regulam, ut
procedat saltem in causis necessariò sub-
ordinatis. Hinc licet nominans teneatur
pro suo nominato ad officium, non
tamen pro successore ab eo iterum no-
minato l. 2. C. de pericul. Nominator. ex-
ceptio est in patre, qui tenetur etiam
pro successore quem filius nominavit. l.
2. §. 3. ad municipal. Brunnem. ad l. 2. C. de
pericul. nominator.

XIV.

CAUSÆ, & causati idem est judi-
cium, l. quo minus 2. ff. de summi. l. et si a-
mici 9. ff. ad leg. Jul. de adulter. l. si autem
10. in fin. ff. de aqua pluvi. l. non ideo 5. C. de
hered. instit. l. maritus 21. C. de procurat.
Causatum igitur regulatur secundum
naturam causæ causantis, Bald. consil. 150.
Proponitur quod, in fine, lib. 5. Card. Tusch.
d. concl. 138. num. 10. quia causa ubi pen-
det, causatum pendet. l. sed et si quid 22. ff.
de usufruct. Et causa dicitur talis, qualis
est effectus, Dan. Otto 1. dial. Jur. c. 3.
num. 3. Bald. consil. 84. Dicta causa, lib. 4.
imò causa determinat suum causatum,
Surd. consil. 454. num. 30. Et causatum
regitur à causa suæ causæ, Rot. decis. 287.
num. 1. apud Farin. p. 1. recent. & regulatur
causatum secundum naturam causæ
causantis. [text. in l. adigere 6. §. quamvis,
2. ff. de iur. patron. Socin. sen. consil. 24.
num. 11. cum seq. vol. 1. incip. visis ac dili-
genter.] Bald. consil. 84. Dicta causa, lib. 4.
& consil. 150. Proponitur, in fin. lib. 5. quem
refert Card. Tusch. tom. 7. lit. S. conclus.
757. num. 33. [nec in causato plus ineffe-

potest, quam ab influentia causæ proce-
dit. c. 1. §. hoc autem, qui feud. dare poss.
1. f. 1. Unde qui habet causam, habet &
causatum. l. de accessionibus 14. §. 1. de di-
vers. & temp. prescript. Auth. ingress. C. de
SS. Eccles. §. quos autem ubi Port. Inst. de
bon. poss. Wel. p. 1. consil. 50. num. 20.] At om-
ne jus potentius dicitur in causante,
quàm in causato, l. digna vox. 4. C. de le-
gib. Castrenf. consil. 421. Quod renuncia-
tio, vers. non obstat. lib. 2. Wel. p. 2. consil. 50.
num. 20. ubi quod disposita in causato,
magis procedunt in causante, refert
Cardin. Tusch. d. concl. 138. num. 11. quia
non potest plus iuris esse in causato, quam
in causante. [c. cum dilecta 4. de confirm.
utili. Ubi enim causa non est efficax, ne-
que causatum efficax erit. l. cum quis dece-
dens 37. & ibi Bart. in pr. & n. 4. gl. in l. si ob-
turpem. ff. de cond. ob turp. caus. in verb. pro-
xima causa. Gail. 2. obs. 1. nu. 8.] Castill. con-
trovers. lib. 5. p. 2. c. 103. n. 14.

[Limitatur hæc regula, quod tantum
procedat in causâ essentiali & necessariò
coherente, fallat in causâ per accidens,
quæ tantum occasionem dedit causato,
sic ex malis moribus licet per se malis
bonæ, tamen sapè natæ sunt leges. Tac.
15. A. 20. n. 3.]

XV.

CAUSA limitata limitatum produ-
cit effectum, l. in agris 16. ff. de acquir. re-
rum dominio. l. 63. de contr. emt. l. cancella-
verat. 2. ff. de ius, que in testam. delentur. l.
2. ubi Bald. ff. de servis export. l. ex facto.
43. §. item quero 1. ff. de vulgari, & pupil.
substit. l. cum pater 77. §. dulcissimis 20. ff.
de legat. 2. l. age cum Geminiano 3. C. de
transact. cap. ea noscitur 13. de sent. excom.
[Exempl. elegans vid. 2. F. 8. vers. quid er-
go l. 5. §. 11. de Inst. act. Tusch. lit. L. concl.
356. & Carpz. decis. 50. n. 13. & decis. 53. n.
7.] Tiraq. in tract. cessante causa. p. 2. num.
147. & de retractu lig. §. 32. gloss. 1. num. 49.
Surd. consil. 10. n. 49. Ugolin. de offic. & potest.
Episcopi. c. 57. §. 2. n. 6. vers. tertio Episcopus.
Brunor. à Sole. in locis communibus, verb.
causa 9. Cardos. in praxi Judicum, & Ad-
vocat. eod. verb. num. 3. Gonzal. ad reg. 8.
Cancel. §. 5. proem. num. 6. Stephan. Gra-
tian. Marchia decis. 56. num. 5. Aloys. Ricc.
in decision. Curie Archiepisc. Neapol. p. 1.
decis. 29. num. 7. Gutier. pract. lib. 3. q. 31.
num. 7. Casl. Angel. de contradict. legit.
quest. 10. num. 168. & num. 244. & q. 4. num.
52. & q. 3. num. 108. & q. 8. n. 11. Mantie.
decis. 232. n. 9. & decis. 267. num. 4. Mari.
Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 108. n. 18.
Rot. decis. 690. num. 9. apud Farin. p. 1. recent.
Joan.

Joan. Ant. Mangil. *de imputat. quest. 51. num. 82.* [Ita in venditione l. cum ab eo 41. de contrab. empt. venditor ulterius non tenetur, quam quatenus vendidit jus quod in re habuit l. qui tabernas 32. ff. de contrab. empt. ibi. Et quod demonstravit. l. sed si 18. §. 1. cod. Nam determinata venditio parit actionem determinato modo non ulterius, leg. ultra 15. C. de act. emt. Wef. 4. consil. 177. num. 15. Similiter in renunciatione limitata, renunciatio non extenditur ad alium casum l. qui cum tutoribus 9. §. 1. transact. Tiräquell, de iure primogen. quest. 86. num. 5. & inclusio quarundam specierum operatur exclusionem reliquarum, Tuscus concl. 71. lit. b. Hinc bona descripta ad æstimium, si aliqua sunt registrata, sequitur quod non registrata libera existant. Cravett. consil. 112. n. 4. Befold. conf. 75. n. 30. & n. 35. & 36. ubi ait: in omnibus dispositionibus verba restringi ad specificata.]

XVI.

Causa proxima magis attenditur quam remota, l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgari. & pup. substit. l. ligni 55. infine. ff. de legat. 3. [l. 3. de custod. reor. l. 6. §. 3. de procur. C. l. d. pro emptor. l. b. 4.] Tiräq. de retractu lig. §. 36. gloss. 3. num. 19. Anch. consil. 222. Subtiliter. num. 4. Joseph. Sesse Arag. decis. 187. num. 68. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. causa. Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 145. n. 1. Aloyf. Ricc. in decisionib. Curie Archiepisc. Neapol. decis. 216. num. 3. pag. 1. Bened. Aegid. in repet. l. ex hoc iure 5. de iustit. & iure p. 1. cap. 6. num. 54. Camill. Gallin. de verbor. signific. lib. 5. cap. 17. num. 7. Scacc. de iudic. lib. 2. c. 2. n. 484. & seq. [Seu quod idem, causa immediata magis attenditur quam mediata, Bald. in l. sub pretextu. C. de transact. per l. si mulier 21. rer. amot. Barb. in cap. Raynaldus. num. 186. vers. sexto facit de testam. Curt. jun. consil. 1. n. 4. & consil. 2. num. 40. Cravett. consil. 131. num. 15. & consil. 144. n. 2. & consil. 163. num. 4. Ripa in l. ex facto 43. num. 14. ff. de vulg. & pupill. substit. Consil. Argent. vol. 1. consil. 84. n. 18. Et immediata causa semper potiori loco haberi debet quam mediata. l. interdum 13. §. paterfam. 1. ff. de hered. instit. Crav. resp. 2. progenero, n. 2. Curt. jun. consil. 44. num. 5. Heræa Magon. decis. Florent. 83. n. 7. Regner. Sextin. in rer. consil. Marp. consil. 14. num. 144. vol. 2. Bald. in l. socium qui in 60. §. 1. per illum. text. ff. pro soc. ubi dicit, causam remotam æquiparari causæ impulsivæ, & non finali l. qui domum 57. in fin. ff. locat. l.

huic scriptura 15. ff. ad L. Aquil. l. sed et si 10. §. in arrogato 6. ubi Bart. l. qui liberis 8. §. hoc verba 1. ff. de pupill. substit. & causa remota magis est occasio quam causa, Bart. in l. uxori. ff. de aur. legat. per text. in l. cum de Lanionis 18. §. Asinam 2. ff. de fund. instruct. Corn. conf. 263. post pr. lib. 4. vide latè Conf. Arg. vol. 1. conf. 84. n. 119. Ideoque & causa proxima semper est inspicienda & sufficit l. pen. de cond. ob turp. caus. Sic exempli causa in interdicto de itinere actuque privato Prætor non inquirat, utrum habuerit quis iure servitutem impositam nec ne, sed hoc tantum, (quod proximum est) an itinere actuque hoc anno usus sit l. 1. §. 2. de itinere actusq. priv. Sic in Scito Maced. ne quidem pecunia existente creditori actio datur, licet pater vel filius familias ita cum alterius damno locupletetur. l. p. §. 2. ubi Cast. ad SC. Maced.

Limita tamen, quod aliquando spectetur causa remota & initialis. l. 4. si mensor falsum modum. quando non est multum remota, & actus, qui sit, etiam sit contemplatione causæ non multum remotæ, l. socium, qui in eo 60. ubi Bart. ff. pro socio, Aretin. consil. 14. Viso & diligenter. col. 4. post med. n. 7. vers. præterea, refert Card. Tusch. d. lit. C. concl. 145. n. 6.

2. Quando sine causa mediata, immediata & proxima esse non potest. Bart. in l. sed si plures 10. §. in arrogato 6. ff. de vulgari, & pupill. Aret. consil. 6. Viso. n. 9. vers. confirmatur ista conclusio. Card. Tusch. d. concl. 145. num. 3. ubi n. 4. cum eodem Aretin. locis citatis idem dicit, quando causa mediata non est multum remota, quia tunc attenditur sicut proxima, ad quod citari solet, l. uxori quis 13. inf. de auro & arg. legat.

[Limita 3. quando ex ea resultare potest aliquis effectus, ut est casus in l. certi conditio 9. ff. si cert. pet. & ibi Dec. Fel. in c. sollicita de major. & obed. & ante ipsos latè probat Socin. in consil. 156. incip. pro fundamento. in 5. col. lib. 2. in gl. in c. quia diversitatem in verbo suspensionis, de concess. praben. Lud. Gomez. ad §. rursus. Instit. de action. n. 15.]

XVII.

Quæcunque causa concernit utilitatem Impetrantis, præsumitur impulsiva; Quæcunque concernit utilitatem concedentis vel tertii, præsumitur finalis. Perez. C. de his qui à princip. n. 4.

XVIII.

CAUSA naturalis potentior est quam accidentalis, l. qui habet 3. ff. de tutel. l. filio

l. filio quem pater 23. ff. de liber. & posthum. cap. presenti 34. §. idem de prebend. lib. 6. Anton. Gomez. var. tom. 1. c. 5. num. 34. & cap. 6. num. 8. Menoch. conf. 1. n. 16. Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 147. Cevall. commun. contra communes. tom. 4. quest. 905. num. 53. Mendez à Calro in praxi Lusitana lib. 2. cap. tertio. numer. 20. Gallet. in margarita casuum conscient. verb. causa. Joan. Maria. Novar. quest. forens. p. 1. quest. 143. num. 28. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 802. num. 2. Fulv. Pacian. de probat. c. 3. num. 89. ubi quod saepe accidens magis quam natura consideratur, quia accidentia naturam obnubilant. Si enim plures causae concurrunt, illa quae est potentior, semper attenditur, Bart. in quest. 15. Statuto civitatis Lucanæ, in princ. vers. secundo sic. quem refert Card. Tusch. d. lit. C. conclus. 147. nu. 9. ubi num. 10. ait procedere etiam in praesumptionibus, quia cedunt veritati tanquam potentiori, & inter se una praesumptio potentior tollit aliam minus potentem.

XIX.

CAUSA naturalis & causa accidentalalis quando concurrunt, semper naturalis praefertur, *d. l. qui habet. Abb. conf. 62. In controversia. col. 8. n. 16. lib. 2. Bart. in sua quest. 18. pupillus num. 2. vers. tertio. Alex. conf. 703. Consideratis. num. 6. vers. & quia. lib. 5. & conf. 4. Ponderatis. num. 2. & 3. vers. modo sic. lib. 4. ubi ait, quod dispositio loquens, quod major succedet, intelligitur de maiore natu, & sic de causa, & maiori de naturali, non de accidentali, vel ficta, si verba aliud non suadent. Abb. conf. 62. num. 10. lib. 2. Petr. de Anchar. conf. 37. num. 6. in fine, & num. 7. ubi ajunt, domicilium originale non mutari propter domicilium habitationis per accidens, quia potentius est naturale, quam accidentale, refert Card. Tusch. d. conclus. 147. à princip. ubi num. 12. post Joan. de Imola conf. 35. num. 7. vers. & primo. limitat quando naturalis prodest, & accidentalis nocet, quia tunc accidentalis praevalet naturali, seu originali.*

XX.

CASU quae nocet, inspicitur, non quae prodest, *l. si quis in gravi 3. §. ult. cum l. seq. ff. ad S. C. Syllan. l. 3. ff. de suspect. tutor. Felin. in cap. 1. col. 5. in 2. limit. de re judic. Surd. conf. 361. n. 16. Brunor. à Sole in locis communib. verb. Caus. 14. [Tiraq. de retract. confang. §. 30. gloss. 1. num. 29. vide late Menoch. 1. recuperand. possess. num. 16. cum seqq. ubi alleg. text. l. ult. Cod. unde vi. l. si coloni 14. C. de Agric. & cens. Unde si*

causa odiosa cum favorabili concurrat, odiosa praevalet illaque magis spectanda. Joh. Andr. Gemin. Anchar. & Franc. in cap. ult. in verb. similibus de V. S. in 6.] ubi intelligit huiusmodi Axioma procedere, quando ambae causae essent aequalis potentiae, secus quando ea, quae prodest, esset potior; & per eam actus est factus principaliter, ad hoc est text. in l. 3. §. si quis palam. ff. de jure fisci.

XXI.

Nihil fieri debet sine iusta causa. Itaque Principes non urgente publ. necessitate vel utilitate, ne quidem ob exsolvendum proprium as alienum Tributa subditis imponere possunt: nisi principes non habeant unde vivant, etiam si propria culpa egeni facti fuerint. Perez. C. de an. non. & tribut. n. 11. 12. 13. 14.

XXII.

CAUSA quaelibet iusta excusat à poena, *v. axiom. 22. Doctores in l. Julianus 60. ff. de condi. indeb. Bald. in l. observari 4. §. proficisci 2. ff. de Offic. Procons. gloss. in l. plagii 14. C. ad leg. Flav. de plagiariis. Dec. consil. 170. col. fin. in princ. Socin. conf. 127. col. 2. lib. 1. Beroi. conf. 4. in fin. & conf. 187. in fine, lib. 3. Franc. Becc. consil. 102. num. 3. Alex. conf. 119. Queritur. num. 12. vers. secundo pro hoc facit. lib. 2. ubi quod iusta causa excusat à poena legali, & à condemnatione expensarum, & à mora, ac poena interitus rei debita, & à poena interese, seu ab obligatione interesse, Menoch. remed. 5. recuper. num. 48. ubi quod causa etiam levis excusat à dolo, Wesenb. lib. 1. conf. 28. num. 27. & multo magis à temeritate, & n. 50. extendit in dispositione poenali statuti, & num. 53. extendit in crimine falsi, & n. 56. quod excusat à contumacia, & aliis delictis, & num. 57. quod excusat à violentia, & num. 63. declarat, quod non excusat in aliquo iusta causa, quando statutum, vel lex punit delictum, quoquo modo committatur, & num. 61. ait, quod iniusta causa non excusat à lata culpa, quando delictum ex lata culpa solum punitur, refert Cardin. Tusch. d. tom. 1. lit. C. concl. 152. per tot am.*

Amplia, ut quaelibet causa, etiam grossa & bestialis excuset à poena conventionali, Paris. conf. 151. num. 29. lib. 4. Alex. conf. 115. num. 15. & seq. lib. 4. & consil. 233. num. 12. lib. 6. Cravett. conf. 6. num. 89. & consil. 319. num. 14. Menoch. remed. 3. recuper. n. 49. Card. Tusch. d. concl. 152. num. 30. & à dolo, & à mora, Jason. in l. 2. num. 61. & 62. C. de jure emphyt. Hieron. de Tort. consil. suo post consilia Anton. de Butr. n. 5. circa

*circasinem. vers. sed quid fortius. Rot. de-
cis. 528. num. 7. apud Farinac. p. 2. recent.*
ubi quod causa qualibet etiam bestialis
& temeraria excusat à fructuum restitu-
tione. [Sic causam fatuam & injustam
excusare etiam in crimine falsi scripse-
runt Butrig. in l. plagii. lat. 2. col. 1. vers.
& ideo dicit. & Dyn. col. 2. vers. redeo ergo
ad questionem. C. de plagiar. ubi ponit ex-
emplum in vendente rem duobus juxta l.
qui duobus 21. ff. ad L. Corn. de falsi. Bald. in
l. 2. §. quod observari 2. C. de juram. cal.
Maril. in l. 1. §. praterea 1. num. 13. ff. ad L.
Corn. de Sicar. Sylvan. consil. 53. n. 2. lib. 2.
Clar. in pract. §. fin. quæst. 60. sub vers. &
generaliter. Menoch. de recup. poss. remed.
5. num. 53. & consil. 98. n. 34. lib. 1. Honded.
consil. 105. num. 29. Cacheran. consil. 68.
n. 7.]

XXIII.

CAUSATIVE multa sunt, quæ di-
recto non conceduntur, ut latè prosequi-
tur Card. Tusch. d. tom. 1. lit. C. conclus. 161.
per totam.

XXIV.

CAUSA qualibet excusat à dolo. (v.
supra axiom. 20.) l. igitur 12. §. 1. ff. de liber.
causa. l. 2. ff. de plagiar. l. 1. §. fin. ff. de abig.
Menoch. de inter. remed. recuper. 5. num.
51. cum seqq. & cons. 28. à num. 16. cons. 31. à
num. 8. & 32. Hippol. cons. 2. num. 14. &
cons. 51. num. 28. & cons. 62. num. 3. & cons.
77. num. 21. & cons. 124. num. 13. & consil.
128. n. 31. Bonacof. p. 1. verb. causa qualibet.
pag. 22. Surd. decis. 89. num. 22. Farinac. in
praxi crimin. p. 1. quæst. 16. n. 64. Perez. ad l.
3. titul. 6. libr. 8. ordin. p. 191. Aloyf. Ricc. in
decis. Curie Archiepisc. Neapol. p. 1. decis. 137.
n. 1. & p. 2. decis. 17. n. 12. & decis. 167. num.
4. & à pena, l. igitur 12. §. potest 2. ff. de li-
ber. causa. Clar. §. fin. quæst. 60. num. 21. Hip-
pol. cons. 11. n. 10. & in l. 1. C. de Sicar. num.
25. Gutier. pract. lib. 1. quæst. 81. num. 3. cum
seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. c.
17. num. 10. & cap. 102. num. 32. Gam. Lusit.
decis. 292. num. 11. & decis. 268. n. 1. Flores
de Mena var. quæst. 21. n. 28. Aloyf. Ricc.
p. 2. decis. 167. n. 4. Gonzal. ad reg. 8. Can-
cell. gloss. 56. num. 133. Melch. Phœbos Lusit.
decis. 167. n. 4. p. 2. [Etiam si sit injusta &
fatuus, l. igitur 12. §. 3. ff. de liberal. caus. gloss.
in l. 1. in fin. ff. si quis jus dicenti non ob-
temp. Menoch. de recup. poss. remed. 5. num.
49. Wel. cons. 33. n. 6. Goedd. inter Consil.
Marpurg. cons. 28. n. 191. vol. 2. Vult. inter
Consil. Marp. cons. 21. vol. 3. num. 96. modo
sit colorata. ff. l. 4. §. 1. de liberat. l. sed et si
25. §. scire. ff. de pet. hered. Dec. cons. 37. col.
4. Jalon. ad l. qui jurasse. n. 5. ff. de jureju-

rand. Pinell. ad l. 2. p. 2. c. 3. n. 18. in fin. C.
de rescind. vend. Goedd. inter Consil. Marp.
vol. 3. cons. 33. n. 375. etiam in feudis, uti
placet Borcholt. c. 8. de feud. num. 23. Diff.
Gothofred. Anton. disp. 8. tb. 6. B. hinc in-
justam causam excusare à dolo etiam præ-
sumpto voluit, Gabr. post Chascen. quem
allegat lib. 7. conclus. 8. n. 83. Honded. cons.
35. num. 59. quanquam si agatur in pecu-
niario interesse partis causa injusta, non
excuset. Hond. consil. 30. num. 60. & facit
quod voluit Bertazol. in cons. 365. num. 1. &
seqq. junct. num. 11. in fin. lib. 1. dum pluri-
bus probavit ad condemnationem da-
minorum & interesse non exigi dolum,
sed sufficere culpam, à qua quidem culpa
causa fatua & injusta non excusabit Me-
noch. de recup. poss. remed. 5. num. 62. & de
retin. poss. rem. num. 6. Gabr. 7. concl. 8. n.
77. idem si actus sit vel à jure naturali vel
à civili notoriè prohibitus. Salicet. in l.
Senatusconsulto. 3. n. 3. C. de his qui sibi ad-
scrib. Alciat. de presumpt. reg. 3. pres. 30.
num. 60. Et in terminis ruptæ pacis. Vul-
pell. consil. 88. num. 5. & consil. 36. num. 10.
Moron. de fid. Treug. & pace. q. 114. n. 1. &
7. Farin. 1. cons. 31. n. 13. Caterum de veri-
tate istius canonis accuratè disputatur in
Achate sub tit. de dolo. cons. Armamenta-
rium Justinianum pag. 223. & seqq.

CAP. XIII.

De Causâ debendi.

Quoties obligatio causam debendi non con-
tinet, toties est vitiosa. l. generaliter 13. C. de non
num. pecun. & cap. si cautio. 14. X. de fid. Instrum.
Ratio: quia omisâ causâ promissio censetur
ex errore facta, & sic nulla est ob defectum natu-
ralis consensus l. 15. ff. de Jurisd. Gail. L. 2. obs.
13. n. 10.

Non igitur valet: debeo seu promitto tibi mil-
le. Econtra valet: debeo tibi mille ex emto. Cons.
l. cum de indebito 25. ff. de probat.

Amplia: ut etiam procedat, licet non sit meri-
toria causa, sed sufficit liberalis.

Limita (1.) nisi Creditor causam probaverit.
d. l. 25. §. fin. (2.) nisi appareat animus donan-
di. cons. Brunnem. ad d. l. 13. C. de non num. pe-
cun. Ut etiam interdum præsumatur, scil. in piis
causis, v. g. fateor me debere Ecclesiæ 1000. vid.
Brunnem. ad Wesenb. Tit. ff. de fid. Instrum.
quæst. 7.

CAP. XIV.

De Causâ possessionis.

Quicumque causam suæ possessionis ab alio
habet, ille eandem mutare nequit l. 3. §. 19. ff. de
acquir. posses.

Ratio: ne alloquin contingat verum Domi-
num sine culpâ rei suæ possessione defraudari.